

DIMITRI VERHULST
KADDISJ VOOR EEN KUT

Uitgeverij Atlas Contact
Amsterdam/Antwerpen

Altijd en overal verscheen jij te vroeg op jouw afspraken, nooit op tijd, altijd te vroeg, maar op de begrafenis van Gianna verscheen je te laat.

Je weet niet wat het precies was, die onhebbelijke gewoonte van je om bijtijds te moeten arriveren op bijvoorbeeld feestjes, de weinige waarvoor je werd gevraagd maar toch, toen de keukenprinsessen van dienst nog druk in de weer waren met de taart, het dekken van de tafel, en de badkamer was herschapen in een oorlogszone waar moeders en dochters vochten om spiegels en kammen. Daar zat je dan, met een pot bloemen of een ander fantasieloos geschenk in je hand, getroost door de boodschap 'we-zijn-

nog-niet-klaar-maar-het-geeft-niet-zet-je-alvast-gemakkelijk-neer-in-de-zetel-terwijl-ik-snel-iets-anders-aantrek', vol schuldgevoel in een lege woonkamer, jezelf plechtig voornemend nooit meer maar dan werkelijk ook nooit meer ergens te vroeg te komen.

Verschrikkelijke kou heb jij in jouw leven geleden, en ook zeikenste nat ben je natuurlijk geworden, wachtend op iemand die pas een halfuur later geacht werd op de plaats van afspraak te verschijnen.

Je had de werkwoorden 'hebben' en 'zijn', zonder dewelke het bestaan onvertelbaar werd. Maar zonder het werkwoord 'wachten' kon jij evenmin. Jeugdpsychologen hadden er vast een verklaring voor, de typische reflex van iemand die meermaals was afgewezen blablabla, en misschien hadden ze er zelfs een wetenschappelijke term voor bedacht, verwijzend naar een befaamde afgewezene uit de literatuur, liefst jeugdliteratuur, het Rémi-complex, de Rode Vogelgriep, waarom ook niet. Je weet zeker dat je een paar keer de kans op een job hebt verspild door meer dan veertig minuten te vroeg op een sollicitatiegesprek te verschijnen, en bent er ondertussen bijna van overtuigd dat je een betere indruk zou

hebben gemaakt op jouw interviewers en consultants indien je gewoon te láát was gekomen. Je werkte hen op de zenuwen door te vroeg te paraisseren, ze hadden nog extra werk aan jou, moreel verplicht als ze zich opeens voelden jou in een of andere wachtkamer te installeren en een kop machinekoffie aan te bieden. Wie te laat komt beleeft tenminste nog het narratieve genoeg een excuus te mogen verzinnen; voor te vroeg komen bestaan er simpelweg geen excuses, tenzij volkomen belachelijke.

Wonder genoeg heb jij deze karaktertrek later in jouw leven ruim afbetaald door samen te wonen met vrouwen die nooit op tijd klaar raakten en jou interpelleerden over de kleur van hun nagellak als jullie allang in de wagen hadden moeten zitten.

‘Sta ik beter met broek of rok?’ Dan zei je broek. Maar omdat ze al een broek droegen dachten ze dat jouw keuze was ingegeven door een nood aan voortvarendheid en niet uit esthetische overweging, waarna er weer werd veranderd van kostument en jij jouw oordeel diende te geven over een parade van rokken.

Maar op de begrafenis van Gianna verscheen je dus te laat en je had er geen enkele verklaring voor. Je kende de weg naar de kerk van Vuilemaerte als jouw broekzak, wist precies hoeveel tijd het vroeg om erheen te fietsen, vierentwintig minuten, twintig minuten als je bereid was om te zweten, en hooguit een halfuur wanneer de wind een herfstige geldingsdrang in jouw nadeel had. Maar het was helemaal geen herfstdag. Windstil, warm, zonnig en lekker juni was het. Ideaal om Gustav Mahler op de begrafenis te spelen, *nun will die Sonn' so hell aufge'h'n*. Of, voor de hand liggender misschien nog, Schubert, *Der Tod und das Mädchen*, het trage gedeelte. Wat ze natuurlijk niet zouden doen, instellingskinderen worden niet op de tonen van Mahler of Schubert naar hun laatste vergeetput gedragen.

Jij kon enige besluiteloosheid omtrent je kledijkeuze alleszins niet inroepen als excuus om te laat op een begrafenis te arriveren, aangezien je gewoonweg amper kleren had. Nog zo makkelijk. En de kleren die je wel had en die jou geschikt leken voor een begrafenis had je daags ervoor voorzienig klaar gehangen op een stoel. Dé stoel, moet je zeggen, want je had er maar één. Als je volk over de vloer kreeg moest er op

het bed gezeten worden, het creëerde een intimiteit die je soms uitkwam, en soms helemaal niet. Maar goed, je kleren. Zwarte uiteraard. De traditie om zwart te dragen op begrafenissen was al aan haar neergang begonnen, doch jij bleef vasthouden aan de sombere tinten van de rouw, gek genoeg, omdat je voor de rest toch gaarne dwarslag in alles wat door de cultuur als een zekerheid werd omarmd. Bij jouw schoenen konden we een vraagteken plaatsen. Het waren ordinaire sportschoenen. Maar wel zwarte. Bovendien was je gepardonneerd omdat je in die dagen wegens een ongeval een orthopedische sukkelaar was en nauwelijks iets anders aan je voeten verdroeg dan sportschoeisel.

Kroonstuk was natuurlijk jouw lange ravenzwarte winterjas, tweedehands en eigenlijk ook een maatje of twee te groot. Ruimschoots te warm voor een junidag maar precies dat gegeven drukte jouw gevoel van rouw uit. Vond je. Vind je waarschijnlijk nog steeds. Je hield zoveel van die jas dat je hebt gedacht ze te dragen op alle uitvaartplechtigheden die je onvermijdelijk nog zou moeten meemaken als je in de statistieken van de gemiddelde levensverwachting paste. Je zou ze zelfs dragen op je eigen begrafenis.

God weet waar die jas ondertussen is. Misschien daar waar ook Gianna ondertussen is.

Je had je niet alleen keurig willen kleden ter ere van Gianna, dat wist je ook wel. Het was voor het eerst sinds je zelf enkele maanden eerder de jeugdinstelling had verlaten dat je opnieuw jouw oude opvoeders en soortgenoten onder ogen kwam. Je had indruk willen maken. Tonen dat je het volwassen bestaan meester was. Als er na de uitvaartdienst zou worden nagepraat op straat, aanvankelijk nog beschroomd op gedempte toon en gaandeweg steeds luider, zoals dat gaat op begrafenissen, zouden de opvoeders uiteraard naar je toe komen, ‘Maar kijk eens wie we hier hebben: De Neus! Hoe gaat het met je, jongen?’, en jij zou hen er natuurlijk van willen overtuigen dat ze hun taak als opvoeder destijds meer dan behoorlijk hadden gedaan. Alles ging goed met je, dank je wel. Je bewoonde een kamer, klein doch comfortabel, en je kon de huur helemaal zelf betalen. Je hoefde natuurlijk niet te vertellen dat die kamer geen toilet had, dat je in de wasbak plaste en gehurkt boven oude kranten kakte. (De optie van een kattenbak voor jezelf had je wel degelijk overwogen, maar het zelfrespect moest

ergens een kans op slagen krijgen.) Een dak boven je hoofd had je, dat was het voornaamste. Je kon hun vertellen dat je een job had, volkomen ongelogen, schrikwekkend slecht betaald maar dat geheel terzijde, nachtwerk in de plasticfabriek, de firma Stevens, je was er de enige blanke werknemer. Je zoude er met zakken, polytheenkorrels, eigenlijk werk voor echte kerels maar je kon jouw baas ervan overtuigen dat je in het leven wel wildere watertjes had doorzwommen en jouw rug deze klus best aankon, ook al verried de grimas op je gezicht dat er nooit een havenarbeider aan jou verloren was gegaan en amuseerden jouw Marokkaanse collega's zich met jouw ietwat jongensachtig gebleven lichaamsbouw. Maar je hoefde jouw voormalige opvoeders niet met dergelijke details te verontrusten en zou hun straks kunnen vertellen dat het een aangenaam baantje was. Geen droomjob, daarvoor kenden ze jou immers te goed, maar je kon hen wel laten geloven dat je nog de energie had om na jouw uren te studeren, universiteit jawel, kunstgeschiedenis jawel, zoals je immers had aangekondigd, jij: het modelinstellingskind dat zo waar boeken las, en dat de combinatie van fabrieksarbeid en studie beter meeviel dan wat

velen jou hadden voorspeld. Als je eraan toevoegde dat het zelfs deugd deed om tussen de studiegewrochten in jouw hersenen te ontspannen met ledig labeur zou je zelfs nóg overtuigender klinken. En met een beetje geluk zouden die immer positief ingestelde opvoeders het gesprek afronden en zeggen dat het een plezier was om je nog eens terug te zien en vast te stellen dat het jou meezat, ja, dat je er zelfs goed uitzag. Zo hoefde je niet te verdoezelen dat het jou zwaar viel om voor jezelf lekker en gezond te koken, dat de samenstelling van jouw voedselpiramide was gebouwd op een stevig fundament van haver-mout, chips, koffie en tabak. Je kón koken. Voor een keukenautodidact zelfs tamelijk goed. Maar eenzaamheid was een slechte appetizer en dat zou ze altijd blijven.

De Neus... Het voordeel van jouw bijnaam was dat je nooit iemand hoefde uit te leggen waar ie vandaan kwam.

Als je 'r natuurlijk daadwerkelijk werk van had willen maken om er goed, versta: ordentelijk, uit te zien, dan had je het misschien toch verstandiger aangepakt door eerst eens een kapperszaak

naar binnen te wandelen. Jouw kapsel, voor zover dat nog een kapsel mocht worden genoemd, had veel weg van zo'n in die dagen in zwang rakende ecologische tuin, waarin elke menselijke ingreep als een misdaad tegen de natuur werd beschouwd. Je had jouw haar altijd al lang gedragen. Het stond je niet. Maar kort haar stond je nóg minder. Vandaar. Doch nu kon je best een aantal tapijten bij elkaar weven met wat jij op je kruin had schieten, en dat was nieuw. Wassen deed je het natuurlijk wel, twee keer per week boven die zeg maar multifunctionele lavabo van je, maar het zag er te allen tijde zo ontzettend vettig uit omdat je met geen kam nog door die brousse raakte en brylcreem zowat het enige smeersel was waarmee je enigszins model wist te toveren in je hoofdplantage. Zonder brylcreem, je hebt het helaas getest, vertoonde jij je aan een medemens als een vermenigvuldiging van Einstein met Beethoven. Toch voor zover dat het kapsel betrof.

Zonder hiermee te willen zeggen dat je een schoon gebit had bloot te lachen: je ging liever naar de tandarts dan naar de kapper. (Je liegt, je had een hekel aan tandartsbezoek en lag stijf als een plank in die odontologische martelkamer

terwijl een gediplomeerde beul met z'n drillboor in je bek probeerde te herstellen wat de nicotine en de cafeïne er hadden verruïneerd.) Maar bij de tandarts was het tenminste onwenselijk om gesprekken te voeren, waar je bij de kapper wil-lens nillens in conversaties met geföhnde klets-wijven werd betrokken. Om de kosten van de coiffure te drukken liet je nooit je haar wassen in het salon (zuiver kraantjeswater volstond, ver-stoven met zo'n plastic ding om potplanten mee te verfrissen), je weigerde veiligheidshalve de koffie die je vriendelijk werd aangeboden maar ongetwijfeld zou doorwegen op de eindafreke-ning, en de haardroger hoefden ze voor jou ook niet uit de kast te halen.

‘Maar meneer, u gaat zich nog iets opdoen als u met een natte kop door die kou loopt!’

Of: ‘Ik zie dat u aanleg voor schilfertjes heeft, mag ik u vragen welke shampoo u gebruikt?’

Neen dat mochten ze niet vragen! Trouwens: je had aanleg voor talen, en *last* van schilfertjes. Als je schreef sneeuwde jij soms jouw woorden onder.

Of er gel in jouw haar mocht? Neen! Je had thuis nog een pot brylcreem.

En dan opeens het besef: de laatste die jouw haren had geknipt was Gianna zélf geweest! Omdat de lotsbestemming van menig instellingsmeisje het kapsalon was. Er zat niemand op hun schoolresultaten te wachten, de schouderklopjes na knappe prestaties bleven achterwege. Het maakte voor niemand een verschil of ze vlijtig studeerden of niet, hun huistaken maakten. Op een paar mysterieuze uitzonderingen na, waarvan jij er één bleek te zijn, buitelden de instellingskinderen van de onderwijsladder, ze zakten jaar na jaar in graad en schonken de hele sociale sector een zucht van verlichting wanneer ze uiteindelijk in het ware, zelfstandige leven sprongen met een beroepsdiploma op zak. De jongens als elektricien, of metaalbewerker; de meisjes werden ingeschreven op de afdeling naad & snit, of gingen voor kapster.

... Gianna in de keuken, de overdag immer naar ajuinen en gebakken varkenskoteletten riekende keuken, ondanks de hoge plafonds, waar 's avonds de jongeren, ook jij, samentroepen rond de grote, plakkerige tafel en sigaretten paf ten tot het er niet meer naar ajuinen en gebakken varkenskotelet rook. De keuken met de kolossa-

le donkergroene kasten, met onderin de emmers goedkope choco voor bij het luidruchtige ontbijt en een etage hoger het uit honderd rommelmarktbezoeken samengestelde eetservies. De keuken met de diepvriezer waarop één van jullie de poetsdame met haar benen open en een glimlach zou hebben betrapt, samen met opvoeder Guy, die bij deze gelegenheid een grote geboortevlek op zijn linker kontkwab in de openbaarheid bracht. De keuken met de krakende stoelen, giften van gezinnen die hun zolder opruimden of het huis van een overleden ouder hadden leeggemaakt. Jij zat op zo'n stoel, Gianna had je haar gewassen, met haar eigen naar frambozen ruikende shampoo, gelukkig omdat er toch één iemand voldoende dapper, of mesjogge was om zichzelf aan te bieden als studiemateriaal voor een onhandige eerstejaarsleerlinge van de kapperschool. Ze mocht op jou haar kniptechnieken uitproberen, zoveel ze wou.

Haar licht masserende vingers op je hoofd-
huid, als ze de mousse afspoelde. Het koude metaal van de schaar tegen jouw oren, de voorzichtigheid waarmee ze vermeed van jou een tweede Van Gogh te maken. De gestolen aanrakingen wanneer ze secuur je nekdons schoor. De stilte,

onbetaalbare stilte die er tijdens dit alles tussen jullie tweeën hing.

Het zou mooi zijn als je na haar nooit nog naar de kapper ging. De lengte van je haar als de lengte van een gemis.

Het kerkplein lag er verlaten bij. Niet volgestouwd met kriskras door elkaar geparkeerde auto's, de - men zou haast zeggen: gezellige - drukte die je bij de uitvaart van een minderjarige mocht verwachten. Had jij alles wel goed begrepen toen Wim je drie dagen eerder uit je bed belde met de mededeling dat Gianna godsgruwelijk aan haar eind was gekomen? 'Gianna, je weet wel, die haar kamer op de tweede verdieping met Belle en Britney deelde.' Om niet te hoeven zeggen: 'Gianna, je weet wel, dat stille kind waar niemand vat op kreeg maar zulke kleine en stevige tietjes had dat wij er allemaal enzovoort enzoverder.' Had je hem daadwerkelijk horen zeggen dat haar begrafenis in Vuilemaerte zou zijn, of had je dat gewoon maar aangenomen, omdat de jeugdinstelling zich nu eenmaal in dit dorp bevond?

Op het gevaar af sarcastisch te worden: het zien van een lijkwagen voor de kerk was een be-

vrijding. Een mooie wagen, een Daimler, en vast de mooiste waarin Gianna ooit moet zijn vervoerd. Het zou haar wellicht zelf weinig kunnen schelen hebben waarmee haar kist naar het kerkhof werd getransporteerd. Een mestkar ware wat haar betrof ook prima, en misschien zelfs betekenisdragender geweest. Jij kon je alleszins niet herinneren of zij ooit blijk had gegeven van een passie voor auto's. De enige die posters van blitse sportvehikels boven zijn bed had hangen, was Karel, kamer 3 op de tweede verdieping, maar hij was een jongen en had de perfecte leeftijd om zijn gebrek aan liefde te compenseren met de aanbidding van carrosserie. Hij maakte het de psychologen daarmee wel erg gemakkelijk: zijn verwekker die hem niet meer wou horen, zien of ruiken was namelijk een garagist! Meisjes behingen hun kamertjes, klassiek, met popsterren, uit gratis modemagazines gescheurde modellen, en met paarden. Zolang hun leeftijdsgenoten van andere kunne de drager waren van een kleine, krullende kinderpik, aanbaden meisjes paarden. Boven het bed van Gianna hing: niks! Hoezeer er ook op werd aangedrongen dat zij zich thuis moest proberen te voelen, dat ze haar identiteit in de decoratie van haar

kamer moest stoppen, zoveel als mogelijk, de muren rond haar bed bleven niets anders tonen dan behangpapier. Het behangpapier dat jij jaren later nog altijd tot in de fijnste details zou kunnen dromen: groen-bruin-wit, geometrische motiefjes, vierhoeken voornamelijk, en niet afwasbaar, zoals bleek toen Daniel ertegen had gepist; zijn laatste daad voor hij naar een psychiatrische instelling werd overgeplaatst.

Het had geen stijl om met de fiets naar een begrafenis te gaan, daarover had je het eens kunnen worden met jezelf. Maar je was te lui geweest om de uurregelingen van de bus na te pluizen, was tevens al jouw vertrouwen in de stiptheid van het openbaar vervoer verloren, en probeerde natuurlijk te bezuinigen waar het kon. En dus hing er nu een vette streep kettingsmeer op je broekspijp, zwarte broekspijp weliswaar en daardoor enigszins gecamoufleerd, maar toch. Maar toch.

Een fietsslot was je vergeten. Niet erg, tenslotte had je deze fiets zelf gestolen nietwaar. Een damesfiets, een blauwe, Magritte genaamd, aanzien je daar al de poëtische gewoonte van jouw vader had overgenomen om jouw fietsen, ook deze die je had gejat, een naam te geven.